

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De contritionis veritate aureum opus Fratris Joa[n]nis
Viualdi de Monte regali. ordinis fratrum predicatoru[m]
sacre pagine professoris**

Vivaldus, Joannes Ludovicus

[Augsburg], 1518

VD16 V 1772

De sexto precepto diuine legis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30734

De sexto precepto

Homici-
dium cor-
porale, qd
modis fit

J. Jo. ij. c. d. Qui odit frēm suū homicida est. Et Aug. in regula ad clericos ait. Lites aut nullas habeatis: aut q̄ celerrime finiat̄s ne ira crescat in odium et irabē faciat de festuca: et aniam faciat homicidā. hec Aug. Tertio fit ore scz detrahendo hoc modo. qz ille cui detrahīt occidit in scientia illius q̄ au- dit detractorē: in qua p̄s viuebat p̄ bonā famā. Quarto q̄qz fit ope sic: vt qn̄ malo exēplo dat̄ alicui occasiō ruine. Sed homicidū corpale fit etiā quatuor modis. Primo fit manu. Esa. j. c. Van⁹ em̄ vestre sanguine plene sunt. Nota q̄ horribile sit p̄ctm̄ homicidij. Nō em̄ est solū cōtra charitatē prīmī q̄ p̄cipit vt diliges prīmū sic teipm̄. De quo d̄r. j. Joā. ij. ca. Nis homicida nō habet vitā eternā in se manentē. Veruetiā est contra naturā hoīs: qz vt dicit̄ Eccl̄. xlij. c. Omne animal diligit sibi simile. Propterea Exod. xxj. ca. Qui p̄cussit hominē volens occidere morte moriat̄. Et hic q̄dem crudelior est lupo de quo dicit̄ in. iij. lib. animalū: qz si lupo def̄ caro lupi nō comedit. Secundo homicidū corpale fit ore: vt qn̄ dat̄ cōsiliū alicui cōtra aliquē puocādo vel ach̄ cusando vel detrahendo. Hinc David in ps̄. ait. Filij hoīm dētes eoz arma et sagitte et lingua eoz gladius acutus. Tertio cōmittit̄ adiutorio. Et ideo Salomon nos reddit̄ cautos. Prouerb. j. ca. dicens. Fili mi ne ambules cum eis. pedes em̄ illoz ad malū currūt et festinant vt effundat sanguinē. Quarto homicidū cōmittit̄ consensu. de quo Paulus ad Rom. j. ca. Digni sunt morte nō solū qui ea faciūt: sed etiā q̄ cōsentunt facientibz. Cōsentis aut̄ qdāmō qn̄ potes impedire et nō impedis. Vñ Prouerb. xxij. ca. Erue eos q̄ ducunt ad mortē. Hinc Marcus Tullius in. j. lib. de officijs: ita inq̄t. Nam q̄ iniuste in quēptam impetū facit: aut ira aut aliqua p̄turbatione excitatus is quasi manus violentas inferre videt̄ socio. Qui aut̄ nō defendit nec obstitit: si pōt in- surietā est in vicio q̄ si parentes aut amicos aut patriā deserat. Hec Tullius Et sic pr̄z q̄t modis cōmittit̄ homicidū. Superest vt videamus qd̄ de isto p̄ce- pro dicat auctor ille: cuius nomē et si mihi incognitū sit. in libro tamē vite cre- ditimus descriprum. Sic em̄ ait.

Occisor verbo: facto: vel corde suasor
Incitat et causans: cupiensqz pcurat aborsum:
Herberat et mandans: facies vel torneamēta
Si iudex cepert ex sacro limite prauū.
Sacrilegus factus ac ledēs vel mutllator
Nō sis occisor: frāgens mortaliter egit.

Hec ille.

De sexto precepto diuine legis.

Sextum preceptum in ordine totius decalogi scribitur Exo. xx. ca. sic. Non mechaberis. Et quis istud preceptum videat phibere solūmodo adulteriū: qz mechā idē sonat qd̄ adulteriū. Inde dicit̄ et mechaz mechatis mechatus sum. Vñ mechati. i. adulterari. Nil bilominus in hoc p̄cepto fm̄ Aug. in lib. de decē chordis. Et serm̄ Thomā in ij. ij. q. cxxij. ar. vj. in respōsione ad. ij. argu. Et itez in opusculo de decē p̄ceptz Nō solū phibet̄ adulteriū: sed etiā om̄s illicitus p̄cubitus: et ois illegitimus vsus vel tactus membrorū generationis. Largius ergo intelligendū est hoc p̄ceptū. Vñ etiā carnalis cogitatio q̄ subtrahit̄ mētē a deo: et ois libidinosā cōcupiscentia: et om̄s adulterina actio: atqz om̄s illicita cupiditas vel carnalis corruptio pōt dici mechatio. Hinc vitas Dat. v. ca. ait. Qui viderit mulierē ad cōcupiscendū eam tam mechatus est eā in corde suo. Sup̄ quo verbo Hiero. in explanatiōe sup̄ Dat. li. j. ita inquit. Inter passionē et passionē hoc interest qz passio reputat̄ in vicio. Propassio viciū culpā habet: tamen nō tenetur in crimine. Ergo qv̄ viderit mulierē et aia ei⁹ fuerit titillata: h̄ p̄passiōe p̄cus-

sus est. si vero cōsenserit: z de cogitatōe affectū fecerit sicut scriptū est in Dauid. Transferūt in affectū cordis: de propassōe transiit ad passiōe. Et huc nō volūtas peccat deest sed occasio. Quicūq; ergo viderit ad concupiscendū: id est si aspexit vt concupiscat vt facere disponat. iste recte dicit eā mechari in corde de suo. hec Hieron. Nota ergo q̄ q̄tuor modis pōt homo mechari. i. offendere cōtra hoc p̄ceptū. Primo modo mechari q̄s operando turpia per seipsuz. Quod quidē scelus dicit mollicies. Et p̄prie mollis iō dicit q̄si vigore serus eneruati corpis dedecoret: z quasi mulier emollitaf. Est autē hoc viciū nō solū turpissimū: sed etiā grauissimū. Unde Paulus. j. ad Cor. vj. ca. ait. Neq; molles regnū dei possidebūt. Dicunt autē molles s̄m Tho. in cōmento aureo sup eodē passu. Vires muliebria faciētes. Qui ergo sic seipsum polluēdo deturpat grauissime peccat. q̄ frustra dōno tota intētio nature cum nō possit. sequi generatio. ideo tale opus horribile est z mortale. Et excludit a regno dei: vt inquit Paulus. Propterea legimus in lib. Gen. xxxvij. ca. de duob; filijs Iude: scz Her z Onam q̄ erant hoc vicio maculati: q̄ percussī ac exterminati sunt a dño. Nā dicit ibidē q̄ Her p̄mogenitus Iude fuit nequā in cōspectu dñi. Sz que fuerit eius neq̄cia in textu nō exp̄mit. Ideo dicit doctores hebreoz q̄ iste Her fuit similis in neq̄cia cū fratre suo Onam: q̄ in costu cū sua vxore studebat fundere semen in terra id est extra vas muliebze. Sed Her hoc scelus faciebat alio mortuo. Nā libidinose afficiebat ad suā vxorē Thamar. Et ideo cauebat ne impregnaret: ne ex tali impregnatiōe pulcritudo eius minueretur. Et ne eius concubitu ad tēpus priuaretur: scz cū esset p̄nqua partui atq; in partu faciens vsq; ad purificatiōe. ideo a dño occisus est. De Onam autē dicitur in textu q̄ Judas pater eius dixit ei. Ingredere ad vxorem fratris tui z locitare illi vt suscites semen fratri tuo. Ille autē sciens nō nasci sibi filios semen fundebat in terra ne liberi fratris nomine nascerentur. Et p̄pter hoc percussit eum dñs eo q̄ rem detestabile faceret. Et sic patet q̄ identitas pene attestatur similitudini culpe. Secūdo modo mechari quis p̄ viciū sodomiticum qd̄ quidē inter oēs turpitudines luxurie est grauissimū z magis deo z hoibus abominabile. Huius miserte grauitatē ostēdit Paulus ad Rom. j. ca. dicens. Tradidit illos deus in passiones ignominie. Nam femine eoz immutauerunt naturalē vsū in eum vsū qui est cōtra naturā. Similiter autē z masculi relicto naturalī vsu femine exarserunt in desiderijs suis in inuicē: masculi in masculos recipiētes. Hec Paulus. Nota s̄m Tho. in cōmento aureo sup hoc passu. Nam cū dicit apostolus. Tradidit illos deus: intellige. nō quidem impellēdo in malū: sed deserendo. Et cum dicit passiones ignominie: id est in peccata contra naturā. Que iuste dicuntur passiones ignominie: quia non sunt nomine digna. s̄m illud ad Eph. v. ca. Que agunt in occulto ab eis turpe est dicere. Manifestū est autē vt inquit Thomas ibidem q̄ s̄m nature intencionem commixtio sexū in animalib; ordinatur ad actum generatiōis. Vñ om̄is cōmixtio onis modus ex q̄ generatio sequi nō pōt est cōtra naturam hominis in q̄tuor est animal. Et s̄m hoc naturalis vsus est: vt vir z mulier in vno cubitu coeāt. Contra naturam vero est vt masculus masculū polluat: z mulier mulierē. Et eadem ratio est de omni actu coitus ex quo generatio seq̄ nō pōt. Hinc Aug. de adulterinis cōiugijs. z habet. xxxij. q. vij. Adulterij. Ibi enim enumeratis quibusdam speciebus luxurie: ita inquit. Horū omniū pessimū est qd̄ contra naturam fit: vt si vir membro mulieris nō ad hoc cōcesso voluerit vti. vsus em̄ naturalis si ultra modū prolabitur: in vxorē quidem ventale peccatū est: in meretrice damnable: sed istud quod contra naturā est execrabilliter fit in meretrice sed execrabillius in vxore. Hec ibi. Sed ad quot z ad quanta mala deueniant.

Dechsa
q̄t modis
cōmixti f
Primo

Secūdo

Dis cot
tus ex q̄
nō sequit
generatiō
est z nat
tura

De sexto precepto

Illi qui similibus spurcijs sunt inuoluti: ostendit Paulus ubi supra: tra subitū
 gens. Et sicut non pbauerunt deū habere in noticia tradidit illos deus in re
 probum sensum vt faciant ea que nō conueniunt repletos omni iniquitate/ma/
 licia/fornicatione/auaricia/nequicia/ plenos inuidia/homicidijs / cōrentiōe/
 dolo/malignitate/susurrōnes/detractatores/deo odibiles/ptumeliosos/sup/
 bos/elatos/inuētores maloz/parentib/ non obediētes/ insipientes / in/
 cōpositos/sine affectiōe/absq; federe/sine misericordiā. Qui cum iusticiam
 dei cognouissent nō intellexerūt: qm̄ qui talia agūt digni sunt morte: nō solū
 qui ea faciūt: sed qui etiam p̄sentūt facientib/. Hec Paulus. Nota hīc fm̄
 Thomā in cōmento aureo sup hoc textu: cū dicit. Repletos omni iniquitate: q̄
 ille videt repletū iniquitate: cuius affectus est totaliter ad peccandū dispositus
 fm̄ illud Ps. xij. Quoz os maledictiōe z amaritudine plenū est. Tales sunt
 sodomite qui ardore illo cecati a scelere in scelus furibundo impetu labūtur.
 Jo Exo. xix. c. dicit de sodomitis q̄ erant pessimi corā dño quos deus igne z sul
 phure cōsumpsit z ciuitates eoz subuertit. Propterea fm̄ leges humanas et
 diuinas debet sodomite occidi ac decapitari. Vñ Leui. xx. ca. dicit sic. Qui doct
 miserit cum masculino coitu femineo vterq; operatus est nefas morte moriatur
 Hec ibi. Est etiam diligenter aduertendū fm̄ Thomā in cōmento aureo
 super ep̄la ad Roma. j. ca. lectiōe. vij. q̄ satis rōnabiliter ap̄ls vicia cōtra na
 turā que sunt grauissima inter peccā carnalia: ponit idolatriā inceptisse. Vñ
 idolatriā inceptisse videt. scz tpe Abrae: quādo credit idolatriā inceptisse. Vñ
 z rūc p̄mo legunt in sodomitis punita esse. vt dicit Gen. xix. ca. Simul etiā ido/
 latria crescere h̄mōl vicia creuerūt. Vñ dicit. ij. Machab. iij. ca. q̄ Jason au
 sus est sub ip̄a arce p̄ templum domini gymnasium cōstituire: id est scholaz
 gentilitatis. Et optimos quoq; epheboz in lupanarib/ ponere vt exerceret in
 eis viciū cōtra naturā. Nota q̄ ephebus dicitur ab e z p̄ebus. hīc ephebus: id est
 valde lucidus: scz iuuenis pulcher z imberbis: similes fuerūt positi ab isto Ja/
 sone in lupanaribus. Erat autē hoc nō initiū/ sed incrementū quoddā gentilit/
 tatis apud iudeos p̄pter imperiū Jasonis nephariū z inauditū scelus. Ter/
 tio mechatur q̄s cum animalibus hūris. Tales etiā fm̄ humanas leges ac
 quis cū iumento z pecore colerit morte moriat: pecus quoq; occidite. Vultus que suc
 aialibus cubuerit cūlibet iumento simul interficiat cū eo: sanguis eoz sit super eos.
 hūris. Hec ibi. Nota q̄ iumentū simul occidebatur: nō quia peccaret cum nō habeat
 ar liberū arbitrium sed in detestationē criminis. Et ne ex aspectu talis anti/
 Quarto malis aliqui inclinarent ad idē scelus. Quarto mechat q̄s cum vxore alte/
 mecha/
 tur quis riuus. z talis p̄rie dicitur adulter quasi alienum violans thoz. vel adulter dicitur
 cum vxore quasi alienum vterum terens. vel adulter quasi ad alterius vxorem accedens.
 re alteri? Qui ergo adulterant debent puniri pena mortis. Vñ Leui. xx. ca. dicit sic. Si
 mechat q̄s fuerit cum vxore alterius. z adulterū p̄perauerit cum cōiuge
 pximi sui morte moriat mechas z adultera. Hec ibi. Hinc sanctus Tobias
 admones filium suum dixit ei. Arde tibi fili mi ab omni fornicatione: z p̄g
 ter vxorem tuam nunq; patiaris crīmen scire. Tobie. iij. ca. Sed quia in h
 Sexto sūt ip̄es luxu
 rie cū mu
 lierib/.
 Et sp̄es
 luxurie
 cū mulie
 ribus.
 precepto prohibetur omnis carnalis corruptiō z maxime om̄ia que inferūt
 in p̄sonam confunctam per modum libidinis. Ideo scire debes q̄ sex sunt spe
 cies luxurie cum mulierib/. Prima species dicitur simplex fornicatiō: q̄ est in/
 ordinatus cōcubitus mulieris solute: vt accedere ad meretrices z concubinas
 Secūda species dicitur stuprum: q̄ quidē est inordinatus cōcubitus quo ince
 gritas v̄ginalis corrūptur. Tercia dicitur incestus qui est coitus quo v̄n/
 culum cōsanguinitatis vel affinitatis v̄l cōparernitatis corrūpit. Quarta dicitur
 sacrilegiū quasi lesio sacre rei. Vel sacrilegium dicitur inordinatus cōcubitus q̄

Peccā so/
 domie in
 ceperit si/
 mul cum
 idolatria

Tertio
 mechat
 quis cū
 animalibus
 hūris.

Quarto
 mecha/
 tur quis
 cum vxore
 re alteri?

Sexto sūt
 ip̄es luxu
 rie cū mu
 lierib/.
 Et sp̄es
 luxurie
 cū mulie
 ribus.

Adhuc deo sacrata: violatur: vt in religiosis vel monialibus. Vel cū patribus
 spūalibus vt cōfessoribus vel cōmaribus. Quinta species dicitur raptus qui fit p
 violentiam mulieris: vel cōtra voluntatē parentū. Sexta dicitur adulterium
 quando quis alienū violat thozuz: vt dictū est. Sed queritur quis grauius
 peccat fornicando vel adulterando: vtruz vir aut mulier. Pro responsione hu
 ius dubij considerandum est q̄ licet inueniantur alique mulieres generose au
 daces: viriles sine aliquo pauore deum cordialiter amantes ac timentes. Ta
 men p̄rie loquendo mulieres habent naturaliter animū mollem: flexibilem: et
 mīdum: ac vīlem. Nec in eis est sufficiens robur mentis. Propterea dicit Phi
 losophus in. xij. li. de animalibus. q̄ femina est masculus occasionatus. Natura
 enim intendebat facere masculum: sed ex defectu virtutis formatiue in semine
 nō potuit perducere materiam concepti ad perfectionem virilem: ideo sanctus
 Thomas in. iij. libro sententiarū dist. xliij. vbi mouet dubiū. vtrum omnes re
 surgent in sexu virili. In respōsione ad. ij. argu. dicit: q̄ mulier subditur viro
 p̄pter imbecillitatem nature q̄ntum ad vigorem animi et q̄ntum ad robur cor
 poris. Et p̄pter hoc s̄m Augustinū de adulteriis cōiugij. Vir est fortior ad
 resistendū cōcupiscentie: quia habet rationē magis vigorosam q̄ mulier. tum
 etiā quia mulier est sibi ad regendū cōmissa. Idcirco vir directe per se graui
 peccat q̄ mulier: et quāuis vtriusq̄ fornicatio tam viri q̄ femine: sit mortale.
 Et notant dicit q̄ vir directe et per se peccat grauius: q̄ per accidens execrabi
 lior est mulieris fornicatio: et grauius adulterium eius iudicatur p̄pter multa scā
 dala et damna ac turpia que ex ea sequi possunt: vt plis occisio: filioz exhereda
 tio: impedimentū cōceptus: peuratio abortus: prolis vilitatio. Vñ Sap. iij.
 ca. dicit. Filij adulteroz in p̄sumatione erūt: et ab iniquo thoro semē extermi
 nabit. Et si quidē longe vīte erunt in nihilū cōputabunt: et sine honore erit no
 uissima senectus illoz. Hec ibi. Intelligenda sunt hec verba de tali generatio
 ne q̄ est imitatrix scelerū paternoz: vt ex ponte Robertus Holkot. Hinc Ech
 clest. ix. ca. dicit sic. Omnis mulier que est fornicaria quasi stercus in via p̄cul
 cabit. Et breuit̄ mulier mechans est sacrilega: proditrix: et furatrix. teste beato
 Thoma in. iij. opusculo vbi agit de decem p̄ceptis. Et dicitis itaq̄ patz re
 solutio questionis. Sed p̄ complemento huius p̄cepti videamus aurea car
 mina auctoris incognita: incognitū disco facte et nomine: sed meritis ac p̄tute
 notissimū et clarissimū.

Adherā
do an vir
vl vxor g
uius pec
cat.

Quisquis nō nuptus miscbit: ac polluet
 Per se: mollis erit: si nuptus fiat adulter
 Atq̄ solutus fornicator: erit sodomita
 Incestumq̄ parens: et cum virgine stuprū
 Eū moniali scelus magnū: et sacrilegus extat
 Exigit in sacro qui semine polluit illud
 Vt raptus raptor: cū brutis bestia fiet
 Qui clam cōtraxit: vel sponsam p̄uenit actu
 Spondens cōtrahere mendax: vt miscet illi
 Et qui cōtraxit: maiori fune ligatus
 Quinq̄ modis peccat: vxore maritus abutens
 Actib; illicitis: sequitur cū semen: et extra
 Vias operans prolem deustrans: semen emittens
 Execrans aliā cupit: arcens firmo perentē
 Inustans: rangens: inductor: medius extans
 Lubrica verba refert: iactans se: mechus habet

Hec ille

De septimo p̄cepto diuine legis.